

Keelehooldekeskuse esimesest tegevusaastast

Katrin Mandra

Tegevuse taust

Keelehooldekeskuse jaoks on oktoober sünnipäevakuu. 17. oktoobril möödub aasta, kui ühiskavatsuste protokolliga allkirjastasid Haridus- ja Teadusministeeriumi, Tartu Linnavalitsuse, Eesti Keele Instituudi ja Tartu Ülikooli esindajad. Protokolliga liitunud asutuste eesmärgiks on keelehooldelase koostööga parandada avalikku keelekasutust, sealhulgas eelkõige riigi- ja kohalike omavalitsuste töötajate keelekasutust. Keelehooldekeskuse tegevusvaldkonnad on protokolliga järgselt järgmised:

- 1) avaliku halduse keelekasutuse (sh õigusloome) uurimine ja uurimistulemuste koondamine;
- 2) kohalike omavalitsuste keelehooldeluse seire, keeleteoimetajate kontaktvõrgustiku loomine ja tegevuse tagamine;
- 3) riigi- ja kohalike omavalitsuste töötajate keelealaste täienduskursuste korraldamine;
- 4) keelealaste infomaterjalide koostamine, väljaandmine ja levitamine ning avalikkusele regulaarse keeleinfo andmine;
- 5) avalikkuse keelealaste algatuste registreerimine ja menetlusse suunamine;
- 6) keeleteoimetajate erialapraktika korraldamine.

Keelehooldekeskuse tööd korraldab keskuse koordineerija ning töö sisuliseks juhtimiseks on protokolliga ühinenud asutused moodustanud nõukogu. Keelehooldekeskuse nõukogu esimees on Tartu Ülikooli esindaja dotsent Peeter Päll ja koordineerijaks 2008. aasta septembrist Katrin Mandra.

Ülevaade korraldatud koolitustest

Oma lühikese tegevusaja jooksul on keelehooldekeskus korraldanud mitmeid eesti keele täiendkursusi riigi- ja kohalike omavalitsuste töötajatele. Siiani on toimunud 9 koolitust ja 2 on hetkel planeerimisel. Kursustel käsitletud teemad on valitud nii, et need oleksid aktuaalsed, pakuksid kuulajaskonnale huvi ja vastaksid ka nende tegelikele vajadustele. Selleks on koolitusele tulijatega enne koolituse

toimumist teemade üle aru peetud ning võimalusel ka nende kirjutatud tekste analüüsitud. Koolitustel on alati tekkinud elav arutelu keeleteemadel.

2007. aasta novembris toimus koolitus Riigikogu Kantselei töötajatele teemal „Tänapäeva eesti keel“, mille jooksul anti kuulajatele ülevaade eesti keele lausest (õpetas prof Helle Metslang), õiguskeelest (TÜ eesti keele eriala doktorant Katrin Mandra) ning suulisest eesti keelest (TÜ üldkeeleteaduse teadur Andriela Rääbis). Teine novembrikuine koolitus korraldati Tartu Linnavalitsuse töötajatele ja hõlmas ametikirjade koostamist. Koolituse läbiviijaks oli TÜ eesti keele lektor Maigi Vija. Koolituse raames tutvustati keelehooldeallikaid, õpetati ametikirja vormistama ja tutvustati viisaka kirjavahetuse reegleid, korraldati üle põhilised ortograafiareeglid ning pöörati tähelepanu ka sellele, kuidas hoiduda kantseliidist.

Detsembris said Tartu Linnavalitsuse töötajad osa järgmisest ametikirjade koostamise koolitusest, kus TÜ eesti keele lektor Maigi Vija andis ülevaate keelehooldeallikaist ja õpetas neid kasutama, rääkis sellest, kuidas ametikirja koostada ning käsitles peamisi õigekirjareegleid ja ka paronüüme. Päeva teisel poolel oli lektoriks Eesti Keele Instituudi leksikograaf Meeli Sedrik, kes rääkis korrektsest eesti keele lausest (käsitles ajavormide kasutamist, kõrvallausete paigutamist ja õpetas kahemõttelisustest hoiduma). Ta peatus ka sagedasematel reksioonivigadel.

2008. aasta koolitustega liiguti juba Tartust väljapoole. Märtsis korraldas keelehooldekeskus Rahvusrhiivi töötajatele eesti õigekeelsuse ja tekstiõpetuse koolituse. Esimesel koolituspäeval oli lektoriks Eesti Keele Instituudi leksikograaf Meeli Sedrik, kes andis ülevaate keelehooldeallikaist ja muudest abimaterjalidest ning olulisematest õigekeelsusküsimustest (nimed ja nimetused, kokku- ja lahkukirjutamine, paronüümid, moesõnad, kirjavahemärgistus, lausestus). Teisel päeval olid lektoreiks Tartu Ülikooli eesti keele assistent Katrin Kern ja Tallinna Ülikooli doktorant Anni Oja. Katrin Kern käsitles stiiliõpetust, teksti ülesehitust, teavitamist ja suhtlemist ajakirjandusega ning Anni Oja rääkis Internetis kasutatavast keelest ning andis näpunäiteid, kuidas ise Internetti kirjutada. Koolituse teemade valikul lähtuti nii koolitusele tulijate soovidest kui ka nende tegelikest vajadustest, mis selgitati välja enne koolitust lektoritele saadetud tekstide põhjal.

Aprillis korraldas keelehooldekeskus eesti õigekeelsuse ja ametikirjade koostamise kursused Põlva maakonna riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste töötajatele ja Võhmas Võhma linnavalitsuse ja Kõo vallavalitsuse töötajatele. Põlvas viis koolitust läbi TÜ eesti keele lektor Maigi Vija, kes tutvustas ametikeelt ning andis

näpunäiteid ametikirjade koostamiseks ning viisakaks kirjavahetuseks. Võhmas viis kurust läbi Eesti Keele Instituudi leksikograaf Meeli Sedrik. Lektor tutvustas ÕSi ja ka teisi abimaterjale ning näitas, kuidas Internetis ÕSi kasutada. Ta käsitles ka olulisemaid õigekeelsustemasid, sh õigekirja, paronüüme, veahtlikke sõnavorme, interpunktsiooni, öeldise vormi lauses, sõnajärge ja reksiooni. Samuti pööras lektor tähelepanu stiilile ning tutvustas ametikeele eripära ja rääkis olulisemast, mis tõuseb esile ametitekstide koostamisel.

Mais toimus Jõhvis Ida-Viru maavalitsuse töötajatele eesti õigekeelsuse ja ametikirjade koostamise koolitus. TÜ eesti keele lektor Maigi Vija tutvustas esmalt keelehooldeallikaid ja näitas, milliseid neist on võimalik Internetis kasutada. Lektor tutvustas ametikeele eripära, rääkis ametikirjade koostamisest, viisaka kirjavahetuse põhimõtetest ning hea stiili tunnustest. Käsitleti ka õigekirja, kirjavahemärgistust, veahtlikke sõnavorme ja lause õigekeelsust (eelkõige pöörati tähelepanu võõrkeelte mõjule, sõnajärjele ning kantseliidist hoidumisele). Mais toimus Tartus eesti õigekeelsuse ja tekstiõpetuse koolitus neile Rahvusarhiivi töötajale, kes märtsis Tallinnas toimunud koolitusel ei osalenud. Koolituse läbiviijaiks olid Eesti Keele Instituudi leksikograaf Meeli Sedrik ja Tartu Ülikooli eesti keele assistent Katrin Kern. Meeli Sedrik keskendus eesti õigekeelele. Katrin Kern rääkis stiiliõpetusest, teksti ülesehitusest, teavitamisest ning suhtlemisest ajakirjandusega.

2008. aasta sügisel on juba toimunud eesti õigekeelsuse ja ametikirjade koostamise koolitus Pärsti vallavalitsuse töötajatele, kus lektoriks oli Eesti Keele Instituudi leksikograaf Meeli Sedrik. Koolitusel tutvustati keelehooldeallikaid, ametikeele eripära ja ametitekstide koostamist, nõudeid trükitud tekstile ja haldusdokumentide koostamise ja vormistamise põhimõtteid. Samuti käsitleti õigekeelsustemasid.

Järgmised koolituste osas käivad läbirääkimised Jõgeva maakonna omavalitsusasutustega.

Keelehooldelaste koosolekute ja seminaride läbiviimine

Elektroonilisel teel on peetud nõupidamisi eesti keele täiendkursuste korraldamiseks Riigikogu Kantseleiga, Tartu Linnavalitsusega, Ida-Viru Maavalitsuse ja Rahvusarhiiviga. Nõupidamistelt saadud info on võetud aluseks eesti keele koolituste korraldamisel. Lisaks elektroonilisel teel nõupidamistele, on keelehooldekeskuse koordineerija käinud kohtumas Põlva maakonna (3. märts),

Viljandi maakonna (19. märts) ja Järva maakonna (25. märts) linna- ja vallasekretäridega, et tutvustada keelehooldekeskust, arutada nende töös esile tõusnud keeleküsimesi ning teada saada, mis teemal abimaterjale nad oma igapäevatöös vajaksid ning mis teemasid tuleks eesti keele koolitusel käsitleda.

18. juunil korraldas keelehooldekeskus Eiveres keelehooldeseminari, mis viis kokku Eesti keelehooldajad ja kohalike omavalitsuste töötajad. Seminaril puudutati nii üldisemaid keeleteemasid kui ka just omavalitsuse töötajatele olulisi küsimusi. Arutleti ka konkreetsete õigekeelsusküsimuste üle. Seminari avaettekande pidas keelehooldekeskuse nõukogu esimees Peeter Päll, kes tutvustas keelehooldekeskuse tööd. Meeli Sedrik rääkis küsimustest, mis eesti keele koolitustel tekivad. Ta tõdes, et eelkõige küsitakse õigekirja, kirjavahemärkide ja perekonnanime käänamise kohta, kuid üldiselt ei küsita lause õigekeelsuse kohta. Eesti Keele Instituudi vanemkeelekorraldaja Sirje Mäearu tutvustas eesti keele instituudi keelenõuannet. Ta pööras eelkõige tähelepanu keelenõu Interneti-lehe võimalustele ja tutvustas põhilisi küsimusi, mida keelenõule esitatakse. Tartu Ülikooli doktorant Katrin Mandra rääkis avaliku halduse keele uurimisest. Kõigepealt seletas ta, mis halduskeel on, mis on selle peamised tunnused ning rääkis haldus- ja õiguskeele suhtest. Siis andis ta ülevaate selle kohta, mida halduskeelest uurida ning tutvustas seni tehtud uurimusi. Seminaril osales inimesed Anija vallavalitsusest, Jõgeva vallavalitsusest, Kohtla-Järve linnavalitsusest, Konguta vallavalitsusest, Kõpu vallavalitsusest, Maardu linnavalitsusest, Tabivere vallavalitsusest, Tartu linnavalitsusest, Eesti Keele Instituudist ja Tartu Ülikoolist.

Teistest tegevustest

Keelehooldekeskuse eestvõttel on uuritud avaliku halduse keelekasutust. Tartu Ülikooli doktorant Katrin Mandra pidas 2008. aasta aprillis doktoriseminari raames ettekande „Haldustekstide struktuur ja tähendus“ ning VII rakenduslingvistika konverentsil „Keeleteaduse aineistik ja andmekogude kasutamine“ ettekande „Haldustekstidest Tartu linnavalitsuse korralduste näitel“. Nendes ettekannetes on halduskeelt uuritud tekstianalüüsi võtmes. Tartu Ülikoolis toimub haldustekstide uurimine ka magistritasemel. Hetkel töötavad oma väitekirjadega 3 magistrandi, kes kasutavad oma uurimuses Tartu Linnavalitsuse tekste.

Keelehooldekeskus on võtnud endale ülesandeks koostada infomaterjale, mis hõlbustaksid keeleabi vajajatel info saamist. Selleks on keelehooldekeskuse

koordineerija töötanud läbi Eesti Keele Instituudi keelenõu andmebaasi, et välja selgitada, millised teemad vajaksid eeskätt käsitlemist. 2008. aasta lõpus ilmub brošüür eesti keele paronüümidest, kus paronüümidele ja nende tähendustele on esitatud ka hulgaliselt näitelauseid ja Maire Raadiku brošüür ametikirjade vormistamisest.

Keelehooldekeskus korraldab ka Tartu Ülikooli keeleteoimendamise eriala magistrantide praktikat. Praktika juhendajateks olid TÜ eesti keele assistent Katrin Kern ja keelehooldekeskuse esimene koordineerija Helen Plado (Koks). Kuus magistrandi, kes praktiliselt osalesid, toimetasid Tartu linnavalitsuse tekste („Kaevetööde eeskiri“ ja „Aalborgi kokkuleppe algseisu ülevaade Tartu linna kohta“) ning lisaks ka ilukirjanduslikku teksti, ühel praktikandil oli võimalus sooritada praktika Eesti Keele Instituudis Peeter Pälli juhendamisel.

Keelehooldekeskuse algatusel on koostatud keeleteoimetajate ning tekstide keelelise korrektsuse eest vastutajate nimestik koos kontaktandmetega, loendis on kokku 78 nime (19 õigusaktide toimetajate andmebaasi kantud keeleteoimetajat, 41 seaduseelnõusid ja seletuskirju toimetanud isikut, 11 ministriumide töötajat või töölepinguga töövõtjat, 7 omavalitsuste töötajat või töölepinguga töövõtjat; osa nimesid neis alajaotustes on korduvad). Nimestik koostati küsimustiku alusel, millele paluti vastata kesksematel Eesti riigiasutustel (ministriumitel) ning järgmistel omavalitsustel: Tallinn, Tartu, Elva, Haapsalu, Kuressaare, Põltsamaa, Valga, Viljandi ja Võru linn ning Halinga ja Harku vald. Lisaks pöördui küsimustikuga veel mitme omavalitsuse poole, kes aga ei vastanud. Küsitluse põhjal selgus, et ministriumides on enamasti palgal keeleteoimetajad või korrektorid, v.a kolmes (majandus- ja kommunikatsiooniministrium, kultuuriministrium, haridus- ja teadusministrium), kus siiski tellitakse vajaduse korral keeleteoimendamist väljastpoolt. Omavalitsustes on keeleteoimetaja palgal Tallinnas ja osaliselt Tartus, mujal tegelevad keeleteoimamisega valla- või linnasekretär või avalike suhete juht või tehakse koostööd kohaliku ajalehe keeleteoimetajaga.

Tulevikuplaanid

Keelehooldekeskusele on ette heidetud, et avalikkusele suunatud keeleinfot antakse vähe ning ajakirjanduses ei ole leidnud kajastamist keskuse tegevus. Seda viga püüame parandada. Kindlasti on keelehooldekeskus avalikkusele paremini nähtav, kui valmib keskuse kodulehekülge. Samuti võtab keskus endale teisel

tegevusaastal eesmärgiks näidata oma tegevusi ka ajaleheveergudel. Samas peab keskus endiselt kõige olulisemaks järjepidevalt korraldada koolitusi kohalike omavalitusasutuste töötajatele, sest praktilised koolitused on need, mis panevad ametniku oma keelekasutuse üle mõtlema ja paremini kirjutama. Meie eesmärgiks on jõuda oma koolitustega kõikidesse Eesti maakondadesse.